

VEILIG KERK-ZIJN

Kerk als veilige plek

De Protestantse Kerk wil een veilige kerk zijn, een plaats waar mensen in vrijheid en vertrouwen samenkomen om hun geloof gestalte te geven. In onze kerk wordt al jaren gewerkt om die veiligheid dichterbij te brengen. Ook in onze classis zijn veel gemeenten hiermee bezig. Maar nog niet allemaal. Daarom willen we dit thema extra onder de aandacht brengen van de gemeenten in onze classis.

Vijf pijlers

Het onderwerp Veilig kerk-zijn is complex en het gaat over gevoelige en persoonlijke zaken. Voor een beter begrip hoe we hiermee in de kerk omgaan, zijn vijf pijlers van belang.

1. Als uitgangspunt geldt het **principe** dat de kerk een veilige plek voor iedereen moet zijn. Daarom zijn (seksueel) misbruik en andere vormen van grensoverschrijdend gedrag niet minder dan onrecht tegenover de medemens. Dat noemen we zonde, kwaad in Gods ogen. Dergelijk gedrag, waarbij ook sprake is van misbruik van macht, kan zich voordoen in pastorale en andere relaties. De kerk dient onomwonden te kiezen voor mensen die hiervan het slachtoffer worden; hun belangen staan voorop.
2. Voorkomen is beter dan genezen. Daarom is **preventie** essentieel. Het is aan de kerkenraden om hierbij het voortouw te nemen. Hun taak is het bewustwording in de gemeente op gang te brengen, beleid te ontwikkelen en ervoor te zorgen dat dit in praktijk wordt gebracht.
3. Wanneer in een kerkplek melding wordt gemaakt van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag, is een **protocol** over hoe te handelen onmisbaar. In zo'n situatie komt het er immers op aan dat de verantwoordelijke instanties bestuurlijk zorgvuldig en correct handelen. Daarop moeten alle betrokkenen kunnen rekenen.
4. Mensen die te maken hebben gehad met (seksueel) misbruik of grensoverschrijdend gedrag kunnen aangifte doen bij de politie of een klacht indienen bij de kerkelijke rechter. De Protestantse kerk heeft hiervoor een speciale kerkelijke **procedure** opgezet. De regels hiervoor zijn in de kerkorde opgenomen. Er wordt dan een (inter)classicaal college voor het opzicht ingeschakeld; de collegeleden zijn bekend met de problematiek.
5. Tenslotte is het bieden van **perspectief** een gezamenlijk belang van benadeelden, kerkleden, gemeenten en de landelijke kerk. Wat moet er gebeuren voordat slachtoffers verder kunnen met hun leven? Hoe kunnen zij adequate nazorg en erkenning krijgen? Welke hulp is er voor de betreffende gemeente of kerkplek om deze ingrijpende periode te verwerken? En ook: wat is nodig voor daders?

Wezenlijk voor de toekomst is de vraag: welke stappen moeten genomen worden om kerkbreed te komen tot een cultuur van openheid, waarin mensen signalen herkennen, elkaar tijdig durven aanspreken en niet aan de kant blijven staan? Dat is niet van vandaag op morgen te realiseren. Maar het is nodig dat we met elkaar toewerken naar die kerk waar mensen zich veilig voelen om in vrijheid en vertrouwen samen te komen om hun geloof gestalte te geven.

Aan preventie doen

De synode heeft meermalen bevestigd dat de kerk een veilige plek moet zijn en dat de belangen van slachtoffers van (seksueel) misbruik en grensoverschrijdend gedrag voorop staan. Dat principe is dus een stevige basis voor iedereen. Dat vraagt om preventief handelen.

Veel gemeenten hebben inmiddels werk gemaakt van preventie of zijn hiermee bezig - als onderdeel van plaatselijk beleid. De kerkenraad stimuleert dan het gesprek in de gemeente om gezamenlijk zorg te dragen voor een klimaat waarin ieder zich veilig kan voelen. Naast dit doorgaande onderlinge gesprek zijn twee elementen van belang om het doel te bereiken.

Vertrouwenspersonen in de gemeente

Allereerst het aanstellen van - bij voorkeur twee - vertrouwenspersonen in de gemeente. Een groep gemeenten kan ook gezamenlijk, in ringverband, vertrouwenspersonen aanstellen.

Er zijn modellen beschikbaar, waarin profiel, taken en manier van werken (meldprotocol) van de vertrouwenspersonen helder worden omschreven. Ze bieden inzicht en kunnen gebruikt worden als informatiemateriaal om mensen voor deze vrijwilligerstaak te werven.

- [Download model gemeentevertrouwenspersonen](#)
- [Download model gemeentevertrouwenspersonen in ring](#)

Ook voor deze taak in de gemeente is een training vooraf eigenlijk onmisbaar. De Protestantse Kerk werkt hierbij samen met andere kerken. Meer informatie over taak en training is te lezen via: [Wat is de taak van een vertrouwenspersoon in de kerk? | Protestantse Kerk in Nederland](#)

Om het gesprek over hoe ons gedrag en veilig kerk-zijn samenhangen met vrijwilligers en andere gemeenteleden goed te kunnen voeren en bewustwording op gang te brengen, is in 2022 een model voor een gedragscode ontwikkeld door de dienstenorganisatie.

- [Download model gedragscode vrijwilligers](#)

Verklaring omtrent gedrag

Een tweede element in preventiebeleid is een verplichte verklaring omtrent gedrag (VOG). Deze VOG is bedoeld voor predikanten, kerkelijk werkers en ook vrijwilligers / ambtsdragers die met kwetsbare mensen werken of een leidinggevende taak hebben in de gemeente.

Een gratis VOG kan aangevraagd worden via [gratisvog.nl](#). Aan deze mogelijkheid zijn door de overheid wel een aantal voorwaarden verbonden. Een van de belangrijkste is dat er een preventief beleid moet zijn ten aanzien van een veilige kerk.

Voor vrijwilligers die niet met kwetsbare mensen werken moet voor de aanvraag wel een bijdrage worden betaald.

Websites

Meer algemene informatie en gespreksmateriaal over het thema veilig kerk-zijn is te vinden op www.protestantsekerk.nl/veiligegemeente.

Daarnaast is de website www.veiligekerken.nl sinds enkele jaren een uitgebreide bron van informatie. Veiligekerken.nl is een initiatief van meerdere meldpunten en helpt kerken om grensoverschrijdend gedrag binnen de kerk en huiselijk geweld te (h)erkennen, voorkomen en aan te pakken. Eén van de aangeboden hulpmiddelen is een uitgebreid stappenplan, dat gratis is te downloaden. Ook zijn diverse ervaringsverhalen te lezen.

Wil je nog meer weten over dit onderwerp, dan is de website van Centrum Seksueel Geweld aan te bevelen www.centrumseksueelgeweld.nl

Nodig een deskundige spreker uit

In de praktijk blijkt het goed te werken, wanneer iemand met expertise de diverse aspecten van veilig kerk-zijn toelicht en vragen kan beantwoorden. Bijvoorbeeld tijdens een gemeente-avond of een ontmoeting van predikanten en kerkelijk werkers (werkgemeenschap). Die mogelijkheid is er ook in onze classis. Je kunt daarvoor terecht bij de scriba van de classis. Deze kan je in contact brengen met iemand in de regio die uitgenodigd kan worden om meer te vertellen.

Synodebesluiten en mening kerkenraden

In april 2023 heeft de synode besloten dat preventiebeleid in de kerkorde moet worden opgenomen. En wel in een nieuwe generale regeling 16, Veilige gemeente. In artikel 1 van deze generale regeling wordt het uitgangspunt voor kerkenraden geformuleerd: "De kerkenraad stimuleert het gesprek in de gemeente om gezamenlijk zorg te dragen voor een klimaat waarin ieder zich veilig kan voelen." De synode heeft ook bepaald dat de regeling pas in werking kan treden nadat kerkenraden en klassicale vergaderingen hun mening hebben kunnen geven over de ordinantiewijzigingen die nodig zijn als verankering van de nieuwe generale regeling 16. Deze zogenoemde "consideraties" moeten in de zomer van 2023 worden gegeven.

Melding? Raadpleeg het protocol

Werken aan goede preventie in een gemeente of kerkplek kan (helaas) niet voorkomen dat er toch iets misgaat of al eerder misging en dat daarvan melding wordt gemaakt.

Sterker nog: een helder preventiebeleid, dat goed is gecommuniceerd, kan mensen met een ervaring van grensoverschrijdend gedrag juist helpen om een melding te doen. Omdat ze erop durven vertrouwen dat hun verhaal serieus genomen wordt.

Melden kan via een vertrouwenspersoon, maar ook rechtstreeks aan de kerkenraad of via een andere weg.

Met het oog op gemeenten die worden geconfronteerd met mogelijk (seksueel) misbruik in pastorale en gezagsrelaties is in 2022 een herziene versie uitgebracht van een protocol. Dit protocol is een hulpmiddel om een weg te vinden in de vaak zeer gevoelige en complexe situatie waarin alle betrokkenen terechtkomen wanneer in een gemeente de problematiek van misbruik zich via een melding aandient. Het is een handreiking om enige orde te scheppen in de verwarring die kan ontstaan.

Kernwoorden voor het handelen van verantwoordelijke instanties en personen zijn: **gerechtigheid, barmhartigheid en verantwoordelijkheid**. De ervaring heeft geleerd dat elke situatie anders is en vraagt om maatwerk. Daarom is niet alles in een protocol onder te brengen. Nader overleg met bijvoorbeeld de coördinator van het Meldpunt SMPR is altijd een goede optie. (Zie www.smpr.nl).

- [Download protocol.](#)

Blijf in gesprek

Nabijheid en vertrouwdeheid zijn een groot goed in de kerk en dat moet zo blijven. Dat vraagt vandaag de dag wel om (meer) bewustwording en bezinning. Dagelijks kunnen zich situaties voordoen, waarin niet elke vrouw, man of jongere zich prettig voelt, ook in de kerk. Negeren of bagatelliseren van mogelijke signalen van onveiligheid werkt niet. Met moed en in openheid met elkaar in gesprek gaan helpt wel. Om met elkaar inzicht te krijgen in eigen kwetsbaarheid of blinde vlekken. En samen te werken aan een veilige en vertrouwde kerk.

Ds. Sophie Bloemert